

TEISINĖ APŽVALGA

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO
TEISMO PRAKTIKA 2023 M.

#12

2023 M. GRUODIS

Lietuvos Raudonasis Kryžius yra nevyriausybinė organizacija, virš 25 metų teikianti socialinę, humanitarinę ir teisinę pagalbą pabėgėliams, prieglobsčio prašytojams, asmenims be pilietybės ir kitiems migrantams nepriklausomai nuo jų teisinio statuso.

Teisinės apžvalgos rengiamos Lietuvos Raudonojo Kryžiaus iniciatyvos, kuria siekiama stebėti Lietuvos teismų vystomą praktiką migracijos ir prieglobsčio bylose bei dalintis informacija apie kai kuriuos reikšmingus sprendimus, rėmuose. Nukrypstant nuo tradicijos, šioje apžvalgoje perteikiamos aktualios ištraukos iš šių metų Europos Sąjungos Teisingumo Teismo jurisprudencijos bei pateikiami juridinės galios neturintys papildomi komentarai.

Apžvalgose pateikti komentarai yra skirti apžvelgiamų teismo išaiškinimų platesnio konteksto ir potencialaus poveikio praktikos vystymuisi paaiškinimui. Komentuodami teismo sprendimus, Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisininkai remiasi savo dalykine kompetencija bei ilgamete patirtimi migracijos ir prieglobsčio teisės srityje, taip pat tarptautinių teismų praktika, teisine ir moksline literatūra. Esame dėkingi partneriams ir kolegoms už papildomas įžvalgas.

Lietuvos Raudonojo Kryžiaus teisinės apžvalgos yra skirtos tik informacijai, jos nesukuria ir nesuteikia teisių, jomis nenustatoma ir neprisiimama teisinių įsipareigojimų sprendžiant individualius atvejus. Cituojant ar platinant šią teisinę apžvalgą būtina nuoroda į informacijos šaltinį:

Lietuvos Raudonasis Kryžius. (2023 m. gruodis). *Teisinė apžvalga #12*

ŠIOJE APŽVALGOJE:

I. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje **C-1/23 PPU**

II. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. birželio 29 d. sprendimas byloje **C-756/21**

III. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. liepos 6 d. sprendimas byloje **C-402/22**

IV. Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje **C-151/22**

EUROPOS SAJUNGOS TEISINGUMO TEISMO 2023 M. BALANDŽIO 18 D. SPRENDIMAS BYLOJE C-1/23 PPU [1]

Šioje byloje Teisingumo Teismas, aiškindamas prašymo leisti atvykti į šalį ir joje gyventi siekiant pasinaudoti teise į šeimos susijungimą pateikimo tvarką, o būtent – reikalavimą pripažinto pabėgėlio šeimos nariams asmeniškai atvykti į valstybės narės diplomatinę ar konsulinę atstovybę, konstatavo:

2003 m. rugsėjo 22 d. Tarybos direktyvos 2003/86/EB dėl teisės į šeimos susijungimą 5 straipsnio 1 dalis, siejama su Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsniu ir 24 straipsnio 2 ir 3 dalimis,

turi būti aiškinama taip:

ji draudžia nacionalinės teisės aktus, pagal kuriuos reikalaujama, kad globėjo, t. y. asmens, pripažinto pabėgėliu, šeimos nariai, pageidaujantys pateikti prašymą leisti atvykti į šalį ir gyventi joje siekiant šeimos susijungimo, asmeniškai atvyktų į valstybės narės diplomatinę ar konsulinę atstovybę, kompetentingą pagal jų gyvenamąją ar buvimo vietą užsienyje, įskaitant, kai jiems atvykti į tą atstovybę yra neįmanoma arba pernelyg sudėtinga, nepažeidžiant šios valstybės narės galimybės reikalauti, kad šie nariai asmeniškai atvyktų vėlesniame prašymo dėl šeimos susijungimo procedūros etape.

Anot Teismo, dėl reikalavimo asmeniškai atvykti, kai pateikiamas prašymas dėl šeimos susijungimo, neleidžiant nukrypti nuo šio reikalavimo, kad būtų atsižvelgta į konkrečią globėjo šeimos narių padėtį ir, be kita ko, į tai, kad jiems neįmanoma arba pernelyg sudėtinga įvykdyti šį reikalavimą, naudojimasis teise į

šeimos susijungimą tampa praktiškai neįmanomas, todėl dėl tokios teisės normos, taikomos be būtino lankstumo, pakenkiama Direktyva 2003/86 siekiamam tikslui ir ji praranda veiksmingumą. Teismo vertinimu, nacionalinės teisės nuostata, pagal kurią globėjo šeimos nariams be išimčių nustatytas reikalavimas atvykti asmeniškai norint pateikti prašymą dėl šeimos susijungimo, net jei toks atvykimas neįmanomas arba pernelyg sudėtingas, pažeidžia Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijos 7 straipsnyje, prireikus siejamame su jos 24 straipsnio 2 ir 3 dalimis, įtvirtintą teisę į šeimos vienovės gerbimą.

Pažymėtina, kad Teisingumo Teismas, atsižvelgdamas, tikėtina, į tokio pobūdžio reikalavimais siekiamų tikslų teisėtumą, neapsiribojo potencialaus teisės į šeimos vienovės gerbimo pažeidimo konstatavimu, tačiau įvardijo kitus būdus, kuriais galima pasiekti tuos pačius tikslus. Anot Teismo, valstybės narės gali prašyti, kad globėjo šeimos nariai asmeniškai dalyvautų vėlesniame šios procedūros etape, siekdamas, be kita ko, patikrinti šeimos ryšius ir atitinkamų asmenų tapatybę, tačiau nebūtina reikalauti, kad prašymo dėl šeimos susijungimo nagrinėjimo tikslais jie atvyktų pateikdami prašymą. Be to, netgi neatsisakant reikalavimo asmeniškai dalyvauti pateikiant prašymą, valstybė narė turi palengvinti tokį dalyvavimą, be kita ko, išduodama konsulinius dokumentus arba laissez-passer, ir sumažinti atvykimų skaičių iki to, kas griežtai būtina. Teismo vertinimu, valstybė narė turi numatyti galimybę šeimos ryšių ir tapatybės patikrinimus, kuriems reikia, kad šeimos nariai dalyvautų, atlikti procedūros pabaigoje, ir, jei įmanoma, tuo pačiu metu, kai jiems išduodami dokumentai, leidžiantys atvykti į atitinkamos valstybės narės teritoriją.

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO 2023 M. BIRŽELIO 29 D. SPRENDIMAS BYLOJE C-756/21 [2]

Šioje byloje Teisingumo Teismas, aiškindamas sprendžiančiosios institucijos pareigas bendradarbiauti su prieglobsčio prašytoju turinį, pirmiausia apžvelgė aktualią jurisprudenciją, susijusią su faktų ir aplinkybių vertinimu prieglobsčio procedūroje. Sprendime minima ankstesnė Teisingumo Teismo praktika nustato pamatinius standartus bei universalias taisykles, apibrėžiančias prieglobsčio prašymo nagrinėjimo procesą.

Teisingumo Teismas yra išaiškinęs, kad sprendžiančiosios institucijos sprendimai dėl prieglobsčio prašymų turi būti priimami tinkamai juos išnagrinėjus (2018 m. sausio 25 d. Sprendimo *F*, C-473/16, EU:C:2018:36, 40 punktas). Bendradarbiavimo pareiga reiškia, kad sprendžiančioji institucija negali tinkamai išnagrinėti prašymų ir todėl pripažinti prašymo nepagrįstu, neatsižvelgusi, pirma, į visas svarbias faktines aplinkybes, susijusias su bendra situacija kilmės šalyje, ir, antra, į visas svarbias aplinkybes, susijusias su prašytojo individualiu statusu ir asmenine padėtimi. Kai asmuo atitinka tarptautinės apsaugos materialinius reikalavimus, valstybės narės privalo, atsižvelgusios į numatytus nesuteikimo pagrindus, suteikti prašomą tarptautinę apsaugą, nes šios valstybės šiuo klausimu neturi diskrecijos (šiuo klausimu žr. 2019 m. liepos 29 d. Sprendimo *Torubarov*, C-556/17, EU:C:2019:626, 50 punktą ir jame nurodytą jurisprudenciją).

Faktų ir aplinkybių vertinimas vyksta dviem atskirais etapais. Pirmasis etapas susijęs su faktinių aplinkybių, kurios gali būti prašymą pagrindžiantys įrodymai, nustatymu, o antrasis etapas – su šių įrodymų teisiniu vertinimu,

siekiant nuspręsti, ar, atsižvelgiant į konkrečiu atveju susiklosčiusias aplinkybes, yra įvykdytos esminės sąlygos dėl tarptautinės apsaugos suteikimo (2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *M.*, C-277/11, EU:C:2012:744, 64 punktas). Vertinimas, ar nustatytos aplinkybės kelia tokią grėsmę, kad atitinkamas asmuo, atsižvelgdamas į savo individualią situaciją, gali pagrįstai baimintis, kad iš tikrųjų jam bus taikomi persekiojimo veiksmai, bet kuriuo atveju turi būti atliekamas atidžiai ir atsargiai, nes kyla klausimų dėl žmogaus neliečiamumo ir asmens laisvių, o šie klausimai susiję su pagrindinėmis Sąjungos vertybėmis (2010 m. kovo 2 d. Sprendimo *Salahadin Abdulla ir kt.*, C-175/08, C-176/08, C-178/08 ir C-179/08, EU:C:2010:105, 89 ir 90 punktai).

Tarptautinės apsaugos prašymas vertinamas išnagrinėjus tokį prašymą individualiai, atsižvelgiant, be kita ko, į visus svarbius faktus, susijusius su prašytojo kilmės šalimi sprendimo dėl prašymo priėmimo metu, jo pateiktą svarbią informaciją ir svarbius dokumentus, individualią padėtį ir asmenines aplinkybes. Prireikus kompetentinga institucija taip pat turi atsižvelgti į pateiktus paaiškinimus, kodėl nebuvo pateikta įrodymų, ir apskritai į tai, ar prašytoju galima tikėti (pagal analogiją žr. 2018 m. sausio 25 d. Sprendimo *F*, C-473/16, EU:C:2018:36, 41 punktą). Siekiant nustatyti ir papildyti reikšmingą prašymo informaciją, valstybių narių valdžios institucijos prireikus turi aktyviai su juo bendradarbiauti, nes šioms institucijoms taip pat dažnai gali būti paprasčiau nei prašytojui gauti tam tikrus dokumentus ir su jais susipažinti (2012 m. lapkričio 22 d. Sprendimo *M.*, C-277/11, EU:C:2012:744, 65 ir 66 punktus). Savo ruožtu priemonės, kuriomis gali naudotis kompetentingos valdžios institucijos, nėra ribojamos, visų pirma neatmetama galimybė skirti ekspertizę atliekant faktų ir aplinkybių vertinimą, kad būtų galima tiksliau nustatyti

realius prašytojo tarptautinės apsaugos poreikius (šiuo klausimu žr. 2018 m. sausio 25 d. Sprendimo F, C-473/16, EU:C:2018:36, 34 punktą).

Įvertinus aktualią jurisprudenciją, 2023 m. birželio 29 d. sprendime Teisingumo Teismas konstatavo, kad:

pagal [...] nustatytą pareigą bendradarbiauti sprendžiančioji institucija turi gauti tikslią ir naujausią informaciją apie visus svarbius faktus, susijusius su bendra padėtimi prieglobsčio ir tarptautinės apsaugos prašytojo kilmės šalyje, taip pat teismo ekspertizės dėl prašytojo psichinės sveikatos išvadą, jeigu yra įrodymų, kad psichikos sveikatos problemų gali kilti dėl trauminio įvykio, įvykusio toje kilmės šalyje, ir jeigu tokia ekspertizė yra būtina arba svarbi siekiant įvertinti tikrąjį prašytojo tarptautinės apsaugos poreikį, su sąlyga, kad tokia ekspertizės atlikimo tvarka visų pirma atitinka Europos Sąjungos pagrindinių teisių chartijoje garantuojamas pagrindines teises.

Atkreiptinas dėmesys, kad pareiga „gauti tikslią ir naujausią informaciją apie visus svarbius faktus“ yra suformuluota, kaip bendra taisyklė, nuo kurios negalima nukrypti nepriklausomai nuo konkretaus atvejo aplinkybių. Kita vertus, pareiga gauti „teismo ekspertizės dėl prašytojo psichinės sveikatos išvadą“ nėra absoliuti bei atsiranda tik tuo atveju, „jeigu yra įrodymų, kad psichikos sveikatos problemų gali kilti dėl trauminio įvykio, įvykusio toje kilmės šalyje, ir jeigu tokia ekspertizė yra būtina arba svarbi siekiant įvertinti tikrąjį prašytojo tarptautinės apsaugos poreikį“. Šiuo klausimu Teisingumo Teismas pažymėjo, kad sprendžiančioji institucija turi diskreciją, susijusią su tokios ekspertizės būtinybe ir svarba, ir kai ji konstatuoja tokią būtinybę ar svarbą, ji turi bendradarbiauti su prašytoju, kad ją būtų atlikta. Kitaip tariant, sprendimą, ar minėta ekspertizė yra būtina arba svarbi siekiant tinkamai įvertinti

prieglobsčio poreikį, priima sprendžiančioji institucija.

Kitas svarbus aspektas, kurį Teisingumo Teismas palietė 2023 m. birželio 29 d. sprendime, yra sprendžiančiosios institucijos pareigos bendradarbiauti su prieglobsčio prašytoju pažeidimo pasekmės. Šiuo klausimu teismas išaiškino, kad:

vykdant nacionalinėje teisėje numatytą antrosios pakopos teisminę kontrolę nustačius šioje nuostatoje numatytos bendradarbiavimo pareigos pažeidimą, savaime nebūtinai turi būti panaikintas sprendimas atmesti skundą dėl sprendimo atmesti tarptautinės apsaugos prašymą, nes tarptautinės apsaugos prašytojui gali tekti įrodyti, kad sprendimas atmesti skundą galėjo būti kitoks, jei tokio pažeidimo nebūtų buvę.

Šioje sprendimo dalyje Teisingumo Teismas pasisako išskirtinai apie situacijas, kuomet apeliacinė instancija nagrinėja skundą dėl pirmosios instancijos teismo, kuriuo sprendimas dėl atsisakymo suteikti prieglobstį buvo paliktas galioti, kadangi būtent šitaip suformuluotas klausimas buvo pateiktas Teismui. Vis dėlto, tikėtina, kad analogiškas principas būtų taikytinas ir nagrinėjant prieglobsčio prašytojo skundą pirmosios instancijos teisme. Anot Teismo, pareigos bendradarbiauti pažeidimas savaime nesąlygoja skundžiamo sprendimo panaikinimą, jeigu nustatoma, kad nesant minėto pažeidimo sprendimas jokių būdu nebūtų galėjęs būti kitoks. Priešingu atveju procesas būtų tiesiog be reikalo vilkinamas. Tikėtina, kad situacijoje, kuomet sprendžiančioji institucija nesurinko visos aktualios informacijos bei neinicijavo prieglobsčio prašytojo psichinės sveikatos ekspertizės, tačiau savo sprendime neginčija faktinių aplinkybių, kuriuos tokia informacija ir tokia ekspertizė potencialiai galėtų

patvirtinti, ir atsisako suteikti prieglobstį dėl kitų, su šių faktinių aplinkybių nustatymu nesusijusių priežasčių, pareigos bendradarbiauti pažeidimas, net jei toks būtų konstatuotas, nebūtų pagrindas naikinti prieglobsčio prašytojui nepalankų sprendimą. Atitinkamai, prieglobsčio prašytojas privalo pademonstruoti, kad jei tokio pažeidimo nebūtų buvę, sprendimas galėjo būti kitoks (angl. „*the applicant for international protection may be required to demonstrate that the decision dismissing the appeal might have been different in the absence of that breach*“). Pažymėtina, kad, aiškindamas tokiu atveju taikytiną įrodinėjimo standartą, Teisingumo Teismas pabrėžia, kad pareiga pademonstruoti reiškia ne tai, kad tarptautinės apsaugos prašytojas turi įrodyti, jog sprendimas būtų buvęs kitoks, jei nebūtų šio pažeidimo, o tik tai, kad *negalima atmesti galimybės, jog sprendimas galėjo būti kitoks*, t. y. šiuo atveju nereikalaujama netgi „pagrįstos tikimybės“, užtenka paprastos „neatmestinos galimybės“.

Analogiškai Teisingumo Teismas pasisako ir terminų, kurie praėjo nuo prieglobsčio prašymo pateikimo iki sprendžiančiosios institucijos ir pirmosios instancijos teismo sprendimų priėmimo, pagrįstumo klausimu. Remiantis teismo pateiktu išaiškinimu:

vien vieno ar kito iš šių terminų nepagrįstumas negali pateisinti kompetentingo pirmosios instancijos teismo sprendimo panaikinimo, nesant įrodymų, kad pernelyg ilga administracinės procedūros ar teismo proceso trukmė turėjo įtakos bylos baigčiai.

Anot Teismo, vien nepagrįstai užsitęsusi procedūra savaime nesudaro pagrindo sprendimo panaikinimui, nebent yra įrodymų, kad pernelyg ilga procedūros trukmė galėjo turėti įtakos bylos baigčiai, be kita ko, kai dėl to buvo pažeista asmens teisė į gynybą. Pažymėtina, kad šioje dalyje Teisingumo Teismas nekonkretizuoja

taikytino įrodinėjimo standarto, tačiau vartoja žodį „įrodymai“ (angl. „*evidence*“), kas leidžia daryti prielaidą, jog šiuo atveju reikalaujama daugiau, negu tiesiog „neatmestinos galimybės“.

Galiausiai, Teisingumo Teismas pasisakė dėl melagingų prieglobsčio prašytojų teiginių įtakos jo bendro patikimumo vertinimui:

pirminiame tarptautinės apsaugos prašyme pateiktas melagingas pareiškimas, kurį prieglobsčio prašytojas paaiškino ir atsiėmė, kai tik atsirado galimybė, nėra toks, kad dėl jo nebūtų galima nustatyti bendro prieglobsčio prašytojo patikimumo, kaip apibrėžta šioje nuostatoje.

Iš esmės pateiktas išaiškinimas reiškia, kad vien tai, jog prieglobsčio prašytojas pateikė melagingos informacijos, neužkerta kelio bendrai įrodyti jo patikimumą. Tačiau Teismas nustato kelias sąlygas: prieglobsčio prašytojas turi „*paaiškinti ir atsiimti*“ šį melagingą pareiškimą, be to, tą jis turi padaryti „*kai tik atsirado galimybė*“. Taip pat, anot Teismo, tokioje situacijoje vertinant prieglobsčio prašytojo bendrą patikimumą, įtakos turi ir tai, kokią informaciją prieglobsčio prašytojas pateikė vietoj šio melagingo pareiškimo, bei vėlesnis prieglobsčio prašytojo elgesys. Atkreiptinas dėmesys ir į tai, kad Teismas konkretizuoja, jog kalbama apie būtent „*pirminiame tarptautinės apsaugos prašyme*“ pateiktą melagingą informaciją, t. y. tas pats principas nebūtinai būtų taikytinas prieglobsčio prašytojui vėlesniame etape pateikus melagingą informaciją, net jeigu ji galiausiai buvo atsiimta.

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO 2023 M. LIEPOS 6 D. SPRENDIMAS BYLOJE C-402/22 [3]

Šioje byloje Teisingumo Teismas, aiškindamas Direktyvos 2011/95 [4] 14 straipsnio 4 dalies b punkto [5] nuostatą, konstatavo, kad:

pavojus valstybės narės, kurioje yra atitinkamas trečiosios šalies pilietis, visuomenei negali būti laikomas nustatytu vien dėl to, kad šis trečiosios šalies pilietis galutiniu nuosprendžiu buvo nuteistas už itin sunkų nusikaltimą.

Teisingumo Teismas priminė, kad Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto taikymas siejamas su dviejų atskirų sąlygų tenkinimu: pirma, kad atitinkamas trečiosios šalies pilietis galutiniu teismo sprendimu būtų nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir, antra, kad būtų nustatyta, jog jis kelia pavojų valstybės narės, kurioje yra, saugumui. Taigi, anot Teismo, negalima teigti, jog aplinkybės, kad tenkinama viena iš šių dviejų sąlygų, pakanka nustatyti, kad tenkinama ir antroji sąlyga, antraip būtų nepaisoma tokio Sąjungos teisės aktų leidėjo pasirinkimo.

Toliau aiškindamas Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkto turinį, Teisingumo Teismas nurodė, kad:

šios nuostatos taikymas siejamas su sąlyga, jog kompetentinga institucija nustatytų, kad atitinkamo trečiosios šalies piliečio keliamas pavojus vienam iš pagrindinių valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenės interesui yra realus, esamas ir pakankamai didelis ir kad pabėgėlio statuso panaikinimas yra šiam pavojui proporcinga priemonė.

Anot Teismo, Direktyvos 2011/95 14 straipsnio 4 dalies b punkte nurodyta priemonė gali būti

taikoma tik tuo atveju, kai atitinkamas trečiosios šalies pilietis kelia realų, esamą ir pakankamai rimtą pavojų vienam iš pagrindinių valstybės narės, kurioje yra, visuomenės interesui. Svarstydamas, ar yra toks pavojus, kompetentinga institucija turi įvertinti visas konkretaus nagrinėjamo atvejo aplinkybes. Ši institucija turi palyginti, viena vertus, atitinkamo trečiosios šalies piliečio keliamą pavojų valstybės narės, kurioje jis yra, visuomenei ir, kita vertus, teises, kurios pagal Direktyvą 2011/95 turi būti užtikrintos asmenims, atitinkantiems šios direktyvos 2 straipsnio d punkte numatytas materialines sąlygas, siekdama nustatyti, ar minėtos direktyvos 14 straipsnio 4 dalies b punkte nurodytos priemonės patvirtinimas yra šiam pavojui proporcinga priemonė.

EUROPOS SĄJUNGOS TEISINGUMO TEISMO 2023 M. RUGSĖJO 21 D. SPRENDIMAS BYLOJE C-151/22 [6]

Šioje byloje Teisingumo Teismas pateikė išaiškinimą dėl „politinių pažiūrų“ sąvokos turinio bei prieglobsčio prašytojo baimės būti persekiojamam dėl minėtų pažiūrų pagrįstumo vertinimo. Atsakydamas į klausimą, ar persekiojimo dėl politinių pažiūrų pagrindu gali remtis ir prašytojai, kurie tik teigia turintys ir (arba) reiškiantys politinę nuomonę, bet joks galimas persekiojimo vykdytojas jų buvimo kilmės šalyje laikotarpiu ir atvykus į priimančiąją valstybę neišreiškė dėl jų įtarimų, Teismas nurodė:

tam, kad prašytojo pažiūros, įsitikinimai ar tikėjimas, jo kilmės šalyje dar nekėlę galimų persekiojimo vykdytojų įtarimų, galėtų patekti į sąvoką „politinės pažiūros“, pakanka, kad šis prašytojas tvirtintų turintis ar reiškiantis tokias pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą. Tai neturi įtakos vertinant prašytojo baimės būti persekiojamam dėl tokių politinių pažiūrų pagrįstumą.

Tokiu būdu, vien prieglobsčio prašytojo tvirtinimo, jog jis turi tam tikras „politines pažiūras“, net nereikalaujant, kad jos būtų reiškiamos ir (arba) praeityje keltų galimų persekiojimo vykdytojų įtarimų, pakanka, siekiant konstatuoti atitinkamų pažiūrų egzistavimo faktą. Tačiau tai, ar prieglobsčio prašytojo baimė būti persekiojamam dėl šių pažiūrų yra visiškai pagrįsta, yra kitas klausimas, kuris turi būti vertinamas atskirai.

Anot Teismo, iš pačios Direktyvos 2011/95 [7] 10 straipsnio 1 dalies e punkto [8] ir 2 dalies [9] formuluotės matyti, kad sąvoka „politinės pažiūros“ turi būti aiškinama plačiai. Pirmiausia taip yra dėl žodžių junginio „visų pirma“ vartojimo, siekiant neišsamiai nurodyti

elementus, kuriais remiantis galima identifikuoti šią sąvoką. Be to, minimos ne tik „pažiūros“, bet ir „įsitikinimai“ bei „tikėjimas“ tam tikru klausimu, susijusiu su galimais persekiojimo vykdytojais, taip pat klausimu, susijusiu su šių vykdytojų „politika“ ir „metodais“; šios pažiūros, įsitikinimai ar tikėjimas nebūtinai turi pasireikšti prašytojo veiksmais. Galiausiai akcentuojama tai, kaip galimi persekiojimo vykdytojai suvokia jų „politinį“ pobūdį, o ne asmeniniai prašytojo motyvai (šiuo klausimu žr. 2023 m. sausio 12 d. Sprendimo *Migracijos departamentas (Politinėmis pažiūromis grindžiamos persekiojimo priežastys)*, C-280/21, EU:C:2023:13, 26 punktą). Vadinas, Direktyvos 2011/95 10 straipsnio 1 dalies e punkte ir 2 dalyje, neatsižvelgiant į šių nuostatų kalbines versijas, nėra jokios nuorodos į tai, jog tam, kad sąvoka „politinės pažiūros“, kaip ji suprantama pagal šias nuostatas, apimtų prašytojo pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą, kuriuos prašytojas teigia turintis ar reiškiantis, šios pažiūros, įsitikinimai ar tikėjimas turi būti taip giliai įsišakniję, kad grįžęs į savo kilmės šalį jis negalėtų jų nereikšti ir kad tai nesukeltų galimų persekiojimo vykdytojų šioje šalyje įtarimo.

Sąvoka „politinės pažiūros“ gali apimti bet kokias pažiūras ar bet kokį klausimą, susijusius su valstybės aparatu, vyriausybe, visuomene ar politika, neatsižvelgiant į šių pažiūrų tvirtumą ar tai, kiek jos įsišaknijusios prašytojo atveju (šiuo klausimu žr. 2023 m. sausio 12 d. Sprendimo *Migracijos departamentas (Politinėmis pažiūromis grindžiamos persekiojimo priežastys)*, C-280/21, EU:C:2023:13, 27 punktą). Net jei prašytojo nurodytos politinės pažiūros nėra tvirtos ar net nėra „esminės“ ar giliai įsišaknijusios, grįžus į kilmės šalį jam galėtų kilti reali persekiojimo dėl šių politinių pažiūrų arba dėl pažiūrų, kurias galimi persekiojimo vykdytojai šioje šalyje linkę jam priskirti, rizika, atsižvelgiant į asmeninę prašytojo padėtį ir bendrą situaciją

toje šalyje.

Atsakydamas į klausimą, ar prieglobsčio prašytojo politinės pažiūros turi būti giliai įsišaknijusios bei ar galima tikėtis, kad prašytojas, kuris neįrodo, jog turi giliai įsišaknijusias politines pažiūras, grįžęs į savo kilmės šalį susilaikys nuo politinių pažiūrų reiškimo, siekdamas nesukelti įtarimų galimam persekiojimo vykdytojui, Teisingumo Teismas konstatavo:

vertindamos prašytojo baimės būti persekiojamam dėl politinių pažiūrų pagrįstumą valstybių narių kompetentingos institucijos turi atsižvelgti į tai, kad dėl to, kaip tvirtai prašytojas šias pažiūras reiškia, arba dėl veiksmų, kurių jis galbūt ėmėsi jas propaguodamas, šios pažiūros galėjo arba galėtų kelti įtarimų galimiems persekiojimo vykdytojams šio prašytojo kilmės šalyje. Vis dėlto nereikalaujama, kad šios prašytojo pažiūros būtų taip giliai įsišaknijusios, kad grįžęs į kilmės šalį jis negalėtų susilaikyti nuo jų reiškimo ir dėl to kiltų persekiojimo veiksmų [...] rizika.

Taigi, vertinant baimės pagrįstumą, prieglobsčio prašytojo turimų politinių pažiūrų „tvirtumas“ yra vertintinas elementas, tačiau neturėtų būti reikalaujama, kad šios pažiūros būtų taip „įsišaknijusios“, kad žmogus negalėtų susilaikyti nuo jų reiškimo.

Tai, kad prašytojas dėl pareikštų politinių pažiūrų arba veiksmų, kurių galbūt ėmėsi šioms pažiūroms propaguoti gyvendamas kilmės šalyje arba išvykęs iš jos, jau sukėlė įtarimų galimiems persekiojimo vykdytojams šioje šalyje, yra svarbus veiksnys atliekant individualų vertinimą, tačiau tai nėra būtinoji sąlyga persekiojimo rizikai konstatuoti. Anot Teismo, esant tokiai situacijai, kai prašytojas teigia turintis ar reiškiantis pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą, įgytus jau išvykus iš kilmės šalies, ir neįrodo, kad sukėlė

įtarimų galimiems persekiojimo vykdytojams šioje šalyje, galinčių lemti jo persekiojimą, jei grįžtų į tą šalį, valstybių narių kompetentingos institucijos, individualiai vertindamos prašymą, turi atsižvelgti, be kita ko, į prašytojo nurodytų politinių pažiūrų tvirtumą ir galimus veiksmus, kurių jis ėmėsi šioms pažiūroms propaguoti. Vis dėlto šios institucijos negali reikalauti, kad tos prašytojo politinės pažiūros būtų taip giliai įsišaknijusios, kad grįžęs į kilmės šalį jis negalėtų susilaikyti nuo jų reiškimo ir taip nesukeltų įtarimų galimiems persekiojimo vykdytojams šioje šalyje, dėl kurių jie imtųsi persekiojimo veiksmų.

IŠNAŠOS

[1] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. balandžio 18 d. sprendimas byloje C-1/23 PPU, ECLI:EU:C:2023:296

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=272582&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11616890>

[2] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. birželio 29 d. sprendimas byloje C-756/21, ECLI:EU:C:2023:523

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=275030&pageIndex=0&doclang=EN&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11616890>

[3] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. liepos 6 d. sprendimas byloje C-402/22, ECLI:EU:C:2023:543

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=275247&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11616890>

[4] 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija)

[5] „4. Valstybės narės gali panaikinti statusą, kurį pabėgėliui suteikė Vyriausybė, administracinė, teisminė arba pusiau teisminė institucija, arba nutraukti ar atsisakyti pratęsti jo galiojimą, kai:

<...>

b) jis yra galutiniu teismo sprendimu nuteistas už itin sunkų nusikaltimą ir kelia pavojų tos valstybės narės visuomenei.“

[6] Europos Sąjungos Teisingumo Teismo 2023 m. rugsėjo 21 d. sprendimas byloje C-151/22, ECLI:EU:C:2023:688

<https://curia.europa.eu/juris/document/document.jsf?text=&docid=277631&pageIndex=0&doclang=LT&mode=req&dir=&occ=first&part=1&cid=11616890>

[7] 2011 m. gruodžio 13 d. Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2011/95/ES dėl trečiųjų šalių piliečių ar asmenų be pilietybės priskyrimo prie tarptautinės apsaugos gavėjų, vienodo statuso pabėgėliams arba papildomą apsaugą galintiems gauti asmenims ir suteikiamos apsaugos pobūdžio reikalavimų (nauja redakcija)

[8] „e) politinių pažiūrų sąvoka visų pirma apima turimas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą tam tikru klausimu, susijusiu su 6 straipsnyje minėtais galimais persekiojimo vykdytojais ir jų politika ar metodais, nesvarbu, ar prašytojas pagal tas pažiūras, įsitikinimus ar tikėjimą ėmėsi veiksmų“

[9] „2. Vertinant, ar prašytojas visiškai pagrįstai bijo būti persekiojamas, nesvarbu, ar prašytojas iš tikrųjų turi rasinių, religinių, tautinių, socialinių ar politinių savybių, dėl kurių jis gali būti persekiojamas, su sąlyga, kad tokią savybę prašytojui priskiria persekiojimo vykdytojas“

**Lietuvos
Raudonasis
Kryžius**

**Konstitucijos pr. 7A, PC Europa, III a.
Vilnius, LT-09307
+370 659 71 598
info@redcross.lt**